

УДК 341

DOI: 10.31733/2078-3566-2021-4-86-92

**Олег
НАЛИВАЙКО**©
кандидат
юридичних наук,
доцент

**Орина
КОВІНЕНКО**©
здобувач
вищої освіти

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

КОЛІЗІЇ У ЗАКОНОДАВСТВІ ЯК РІЗНОВИД ЮРИДИЧНИХ КОЛІЗІЙ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, ВИДИ, ПРАВИЛА ТА СПОСОБИ ВИРІШЕННЯ

Досліджено питання колізій у законодавстві як різновиду юридичних колізій, під якими мають на увазі: 1) колізії між актами (нормативними і індивідуальними); 2) колізії між положеннями (умовами) нормативних та індивідуальних актів; 3) колізії між правовими нормами. Визначено поняття, ознаки, види колізій у законодавстві, проаналізовано наявні підходи їх переборення та запропоновано авторське бачення можливих способів попередження та зменшення колізійності між нормативно-правовими актами, засобів вдосконалення законодавства.

Ключові слова: юридичні колізії, колізії в законодавстві, темпоральні колізії, ієрархічні колізії, змістовні колізії, система права, система законодавства, юридична наука.

Постановка проблеми. Сутність права – це безперервний процес виникнення, зміни та припинення міжсуб'єктних правових комунікацій. До того ж, правові норми є результатом правового впливу на суб'єктів, а їх існування можливе лише в межах соціуму. Отже, якщо немає поведінки суб'єктів, то і право є відсутнім. Можна допустити, що одне без іншого не може існувати. При цьому поведінка в суспільстві може мати місце, проте вона не буде злагодженою та мати певні рамки, а правила поведінки без суб'єктів-носіїв позбавлені соціального змісту та впливу. Необхідною умовою існування суспільства є наявність системи загальнообов'язкових правил поведінки, за допомогою яких забезпечується його єдність, не заважаючи на наявність у ньому протиріч [1, с. 33].

Питання щодо існування колізій у законодавстві вважаємо актуальним, оскільки від чіткості розуміння правової проблеми завжди залежить її вирішення. Окрім цього, налагодження функціонування механізму подолання колізій гарантує стабільність і покращення цілісної правової системи у загальному її вигляді, як сформовану під впливом об'єктивних закономірностей розвитку суспільства сукупність усіх його правових явищ, які перебувають у стійких зв'язках між собою та з іншими соціальними системами [1, с. 49].

Мета статті – виокремлення правових колізій, що виникають між правилами поведінки, що містяться в нормативно-правових актах однакової юридичної сили, а також полягає у наданні розуміння стосовно негативний вплив колізій у законодавстві, розгляду практики застосування норм права у випадку протиріччя одного закону змісту іншого, з'ясування сутності найпоширеніших способів вирішення колізій. 100 %

Виклад основного матеріалу. Термін «колізія» у перекладі з латинської (collisio, collide) означає «зіткнення» [2, с. 83]. На початковому етапі розуміємо поняття як зіткнення протилежних сил, мотивів, прагнень, нетотожність поглядів та/або певних інтересів.

© О. Наливайко, 2021

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2911-2108>

kafedra_zpd@ukr.net

© О. Ковіненко, 2021

jurf@dduvs.in.ua

Пояснимо значення загального терміну, яким визначаються суперечності формального типу всередині правової системи держави – юридичні колізії. Мова йде про розбіжності між: нормативно-правовими актами, нормативно-правовим актом і нормативно-правовим договором, правозастосовними актами, нормативно-правовим актом та правозастосовним; актами тлумачення норм права та подібними.

Причинами таких розбіжностей стає численність факторів, але найдомінуючими причинами колізійності сьогоденного національного законодавства, на думку Д. Лилака, є концептуальні, оскільки серед них вагоме місце належить радикальним перетворенням у суспільстві, що можуть відбуватися в процесі реформ (чи то економічних, політичних або інших), а запровадження реформ одразу свідчить про нестабільність життя суспільства та держави, про наявність багатьох думок, що розходяться між собою, серед політичних діячів, представників законодавчої гілки влади, та громадян, яким притаманно виступати випробувальним чинником усіх змін, відчувати їх на собі та показувати реакцію: подобається їм жити з новими, заданими в українському законодавстві, пунктами чи ні [3, с. 3].

До приводів появи колізій потрібно віднести ще такі, як неналежна «фільтрація» законодавства, одночасна дія нових актів і тих, що були вже скасовані, недостатня формальна визначеність термінів у нормативній базі, що веде за собою труднощі застосування права на практиці, прогалини в описі повноважень суб'єктів влади стосовно розподілу їх діяльності, через що відбувається недоречне втручання деяких осіб у державні структури, у внутрішній роботі яких вони не є компетентними.

Відповідність правилам юридичної техніки – строга вимога до сучасного законодавства, яка гарантує його якість, адже мова законів має бути максимально зрозумілою. При законотворчому процесі абсолютно кожна, навіть найдрібніша, деталь тексту нормативно-правового акту береться до уваги, так як лише одна кома може повністю змінити зміст написаної інформації в документі.

У 2008 році медіаюристи помітили, що стаття 5 Закону України «Про рекламу» вийшла в новій редакції, у тексті статті з'явилася кома. У п. 1 зазначається: «у телепередачах забороняється наводити будь-яку інформацію рекламного характеру, яка подається у вигляді дикторського тексту та/або звукового супроводу, про спонсора – виробника алкогольних напоїв, його ім'я (найменування) та/або знак для товарів і послуг, що належить спонсору» [4]. Редакційний відділ у процесі внесення правок додав кому в тексті після словосполучення «звукового супроводу», та обґрунтував це тим, що, згідно правилам синтаксису української мови, відокремлюється підрядне речення всередині головного. Така проста дія набурила депутатів на суперечку, державні службовці розділилися на дві групи за думками: одні вважали це виправлення дійсно тільки граматичним, а саме виділенням підрядного означального речення, що уточнює пояснення співвідносного головного слова, інші доводили, що у положеннях Закону України «Про рекламу» можуть виникнути колізії через один розділовий знак, оскільки читачі можуть сприйняти абзац таким, що забороняє будь-яке телевізійне спонсорство. У цій ситуації пощастило уникнути вагомих негативних наслідків через існування іншого положення статті 5, згідно з яким спонсорство алкогольних виробників на телебаченні є обмеженим, але стосовно повної заборони спонсорства мова не йде. Проте схожих випадків існує безліч, і такі ситуації для правників, перш за все, є прикладами настання наслідків під час/у процесі не досить уважної роботи.

Ознаки законодавчих колізій, що є різновидом юридичних і також мають свою класифікацію, О. Скакун, авторка понад семисот наукових праць, доктор юридичних наук, сформулювала в своєму підручнику «Теорія права і держави» таким чином:

- 1) виникають тільки між нормами права, закріпленими в законодавстві; не можуть утворюватися між нормами, вираженими в інших формах права, а також між нормою права й актом її тлумачення, між актами тлумачення;
- 2) виникають з приводу регулювання однакових фактичних обставин;
- 3) утворюються тільки у випадку різного регулювання однакових фактичних обставин принаймні двома нормами права [5, с. 301].

Для українського законодавства більш відомими видами колізій вважаються темпоральні, ієрархічні та змістовні.

Темпоральні колізії ще називаються часовими через те, що вони характеризуються виданням у різний час двох і більше норм права з однакового питання, коли під час прийняття нового нормативно-правового акта не скасовуються

інші, з якими, ймовірно, виникне неузгодженість. Із ускладненням правового регулювання, враховуючи наявність тисяч нормативно-правових актів, що потенційно можуть містити конфліктуючі норми, доведення процесу звірки всіх законів щодо їх узгодженості до ідеалу, об'єктивно є недосяжним [6, с. 17].

До ієрархічних (субординаційних) колізій належать такі, що виникають унаслідок введення в дію суперечливих актів із тотожного питання державними органами, що знаходяться на різних щаблях у вертикальній структурі законодавства, а отже, мають різну юридичну силу [7].

Під змістовними колізіями, на думку професора С. Погребняка, мають на увазі колізії чинних одночасно на одній території приписів рівної юридичної сили, що виникають у результаті часткового збігу обсягів регулювання й обумовлені специфікою регламентації суспільних відносин [8, с. 124].

Незважаючи на значний науковий доробок, досить мало розробленим залишається питання форм, способів і механізму розв'язання колізій законодавства, і це завдає шкоди державі, тому що нерідко перед громадськими діячами, судами виникає проблема «вибору правильного закону». Ситуації повинні вирішуватися знаходженням джерел конфліктів і формуванням протистоянь протилежним переконанням за допомогою колізійної норми, що вказує на матеріально-правовий закон, який можна застосувати у конкретних випадках.

Структура колізійної норми складається з обсягу (об'єму) та прив'язки (формули прикріплення). Обсягом колізійної норми називається вказівка на ті відносини, що потребують правової регламентації, а прив'язкою – вказівка на те, яке право підлягає вживанню до цих правових відносин, тобто прив'язка посилається на правопорядок, правову систему, за допомогою якої будуть урегульовані зазначені відносини [9].

Існують загальновизнані принципи вирішення колізій у правовій сфері, а прикладом такого є принцип пріоритету норми вищої юридичної сили [10, с. 57]. Конституція України має пріоритет перед усіма іншими законами, тож пріоритет полягає у визначенні ступеня юридичної сили одного нормативно-правового акту стосовно іншого.

Напрацьованих принципів вирішення колізій у праві, окрім вищезгаданого, ще предостатньо таких, що широко використовуються, зокрема, принцип пріоритету спеціальної норми перед загальною та принцип пріоритету норми, яка була прийнята пізніше та має більшу відповідність з об'єктивними стандартами, що розвинулися в правовій сфері з плином часу.

Під згадкою будь-якого механізму мається на увазі специфічна динамічна система елементів. На думку Я. Ленгера, елементами механізму вирішення правових колізій виступають: суб'єкти (правотворчий орган; суб'єкт, що тлумачить норму права, суд); принципи та норми, на основі яких здійснюється знищення колізій; колізійно-правові відносини, у межах яких суб'єкти реалізують норми і застосовують принципи; процедури вирішення правових колізій; підсумковий акт (або у формі нормативного, або у формах акту тлумачення, акту застосування права) у певному вигляді, залежності від того, який спосіб ліквідації колізійності обрав суб'єкт [11, с. 82].

Із метою обґрунтованого запобігання невідповідностей у текстах законів, призначається деталізований план послідовності набуття ними чинності, тобто кожний закон може бути придатний до застосування тільки за умовою припинення застосування попереднього.

Фахівці відзначають, що зменшити колізійність можна трьома шляхами: попередження (запобігання), подолання й усунення [12, с. 179].

Попередження застосовується на стадії підготовки, коли проводиться етап ухвалення законів і вони вводяться в дію. Науковцями гідно обґрунтовано першочерговість і значимість превентивних методів та вжиття превентивних заходів у сфері юридичних колізій із можливістю констатувати факт ефективності попередження порівняно з розв'язанням, таких, як аналіз, прогнозування сучасної нормотворчої діяльності; чітке визначення суб'єкту правозастосування та його повноважень; планування змін задля досягнення вдосконалення законодавчої техніки; попереднє проведення правової експертизи проєктів нормативно-правових актів; систематизування законодавчого процесу [13, с. 179].

Подолання – це вирішення колізій, але тимчасове, без остаточного зняття факту розбіжності, тобто колізія між нормами повністю не зникає. Шлях подолання

актуальний у тому випадку, коли правозастосувач не може собі дозволити відкласти застосування норми права до того моменту, поки будуть запроваджені зміни законодавства, та ситуацію, що виникла, потребує негайного вирішення. Тому в науці та на практиці вироблено точні способи подолання колізій – застосування загальних колізійних норм і правоположень, а також, тлумачення закону.

Адвокат О. Яновський, власник Адвокатського бюро «Яновський і партнери», спираючись на свій досвід роботи практикуючим юристом, сформулював загальні правила подолання юридичних колізій. Він здійснює класифікацію правил подолання за видами колізій: у разі виникнення темпоральної колізії (між нормативно-правовими актами, прийнятими в різний час) перевагу має той акт, що прийнятий пізніше; у разі ієрархічної (між актами різної юридичної сили) — перевагу має акт вищої юридичної сили [14]. Змістовну колізію між загальними та спеціальними нормами можна вирішити наданням переваги спеціальній нормі, а змістовну між спеціальними нормами в сфері податкового права потрібно вирішувати наданням переваги такому акту, що для платника податків визначається більш сприятливим, що зазначається у пункті 56.21 статті 56 Податкового кодексу України: «у разі коли норма цього Кодексу чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі цього Кодексу, або коли норми різних законів чи різних нормативно-правових актів, або коли норми одного і того ж нормативно-правового акта суперечать між собою та припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу, рішення приймається на користь платника податків» [15].

Тлумачення законодавчих актів є одним із найпоширеніших способів подолання колізій, особливо коли на підставі колізійних норм вибір між нормами зробити неможливо.

На думку О. Лейста, під тлумаченням норми права розуміється з'ясування її справжнього змісту та його роз'яснення, що підлягає реалізації в конкретно визначених умовах дії правової норми [16, с. 56]. Перед тим, як відбудеться створення нового юридичного акту, суб'єкт тлумачення завжди повинен пройти процес самостійного інтелектуального усвідомлення, пізнати зміст матеріалу, що розглядається ним як можливим до прийняття, цілеспрямовано проявити критичне мислення, сформулювати свою точку зору після початкового аналізу, бути готовим висловлювати своє невдоволення в разі потреби, дати конструктивну критику щодо окремих пунктів юридичного акту або документу в цілому. Саме така внутрішня інтелектуально-вольова операція у свідомості людини, що застосовує право, згодом виражається зовні у вигляді новоприйнятого інтерпретаційного акту з юридичними порадами.

На наступному етапі правову норму інтерпретатор обов'язково роз'яснює іншим суб'єктам. Вчена Ж. Мельник-Томенко зазначає, що розумовий процес не обов'язково завершується прийняттям індивідуального інтерпретаційного акта, а може ще й іноді знаходити своє вираження й у тексті наукового практичного коментаря нормативного акта, наукової статті, чи промови адвоката або представника в суді тощо [17, с. 112-113].

Зазвичай тлумачення норм права не має самостійного значення та повністю розділяє долю норми чи акта. Разом із скасуванням або зміною правової норми чи акта скасовується (змінюється) її/його тлумачення. Головним правилом інтерпретатора в цьому разі є таке: чим більше текст закону не доведений до досконалості, тим більш досконалим, точним і тонким має бути його роз'яснення.

Щодо усунення неузгодженостей, які не можна владнати способом тлумачення законних положень, обґрунтовуючи неконституційність у положеннях деяких законів, суб'єкт, що має право на конституційне подання, посилається на невідповідність положенням чинних міжнародних договорів та законодавства України, дія яких обмежується. Зазначене питання врегульовується у законодавчому порядку. Маємо також зазначити, що усунення розбіжностей між нормами закону не належить до повноважень Конституційного Суду України, згідно зі статтею 150 Конституції України та статтею 13 Закону України «Про Конституційний Суд України» [18-19]. Однак сам судовий розгляд (визнання судом – Конституційним судом і адміністративними судами – нормативного акта таким, що не відповідає акту вищої юридичної сили) враховується як метод повного звільнення від колізій у процесі законодавчої діяльності, їх ліквідація. На одному рівні з цим методом стоять методи скасування актів, що зароджують

колізійність, внесення змін у чинні закони, та прийняття нового нормативно-правового акта чи правової норми.

Усунення існуючих неузгодженостей норм законодавства, про які може стверджувати суб'єкт права на конституційне подання, належить виключно до компетенції Верховної Ради України. Відповідно до статті 131 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України», Голова Верховної Ради України може внести на розгляд Верховної Ради пропозиції щодо усунення редакційних неточностей, у разі виникнення таких, до тексту закону, або наявних неузгодженостей між положеннями цього закону, поданому на підпис. Пропозиції вважаються прийнятими, якщо вони були підтримані більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради. Якщо ж пропозиції депутатами було відхилено, Голова Верховної Ради України зобов'язаний затвердити своїм підписом раніше поданий йому текст закону [20].

На наш погляд, один із найважливіших критеріїв вдосконалення чинного законодавства – право на оскарження рішень.

Юридична наука не припиняє відкривати та висвітлювати нові засоби вирішення конфліктних моментів у законодавстві, запобігання юридичним колізіям, ситуаціям, що складаються. Із розвитком різноманітного та цілком суперечливого суспільного життя науки та практиці ще належить досліджувати інші способи залагодження різних сутичок і отримання нового досвіду їх практичного розв'язання.

На нашу думку, від законодавців вимагається не стільки винаходити та розробляти нові методи покращення законодавства шляхом вилучення колізійності, скільки контролювати роботу та ефективність існуючих методів, не допускати пом'якшень у формі перевірки нормативно-правових актів перед тим, як вони наберуть чинності.

Висновки. Проаналізувавши деякі проблеми чинного законодавства та причини незадовільного розуміння громадянами держави текстів законів, вважаємо актуальним удосконалення його формулювання та здійснення підвищеного контролю за використанням правильної юридичної техніки, що зменшить відсоток колізійності загалом. Отже, зважаючи на результати дослідження, можна констатувати, що, будучи різновидом зіткнень норм права, колізії правил поведінки рівної юридичної сили виступають протиріччям норм, спрямованих на регулювання одних і тих же сторін одного і того ж виду суспільних відносин в один і той же період часу, утворюються на рівні горизонтальної (галузевої) структури права та законодавства. Їх специфіка полягає в тому, що вони виникають між нормативними правовими актами, прийнятими одним правотворчим органом, або різними правотворчими органами одного рівня. У всіх інших аспектах їм притаманні ті ж риси, що й іншим різновидам правових колізій.

Список використаних джерел

1. Бахрах Д. Н. Конституционные основы действия правовой нормы во времени. *Журнал российского права*. 2003. № 5. С. 32-39.
2. Хаустова М. Структура правової системи суспільства. *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 1(60). С. 49-58.
3. Богуславский М. М. Международное частное право: учеб. Москва : Юристъ, 2001. 462 с.
4. Лилак Д. Д. Проблеми колізій у законодавстві України (теорія і практика) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2004. 19 с.
5. Про рекламу : Закон України від 03.07.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 2020, № 43, ст. 371.
6. Скаун О. Ф. Теорія права і держави : підруч. 4-е вид., стер. Київ : Алерта, 2021. 528 с.
7. Мірошніченко А. М. Колізії в правовому регулюванні земельних відносин в Україні. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : Алерта ; КНТ ; ЦУЛ, 2010. 270 с.
8. Галицький районний суд м. Львова. Колізії в законодавстві / 10.12.2015. URL : <https://gl.lv.court.gov.ua/sud1304/pres-centr/news/226748/>.
9. Погребняк С. П. Колізії в законодавстві України та шляхи їх переборення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2001. 201 с.
10. Правова сторінка «Колізійні норми» від 20.01.2015 / Офіційний сайт Солом'янської районної в місті Києві державної адміністрації. URL : <https://www.solor.gov.ua/info/19/8031>.
11. Розгон О. В. Сутність механізму вирішення колізій норм права. *Eurasian Academic Research Journal*. 2016. № 1 (01). С. 53–61.
12. Ленгер Я. І. Механізм вирішення правових колізій в муніципальному праві, його елементи. *Актуальні проблеми держави і права*. 2017. Вип. 78. С. 81-85.
13. Мірошніченко А. М. Земельне право України: підруч. 2-е вид., доп. і перероб. Київ :

Алерта ; ЦУЛ, 2011. 678 с.

14. Сидор В. Д. Колізійність земельного законодавства України як перепона на шляху його розвитку. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2011. № 2, ч. 2. С. 90-95.

15. Олексій Яновський. Правила подолання юридичних колізій / Адвокатське бюро «Яновський і партнери» / Статті правова тематика / 10.01.2019. URL : <https://zkg.ua/pravylya-podolannya-yurydychnyh-kolizij/>

16. Податковий кодекс України від 02.12.2010. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 17. Ст. 106.

17. Лейст О. Э. Сущность права. Проблемы теории и философии права. Москва : ИКД Зерцало-М, 2002. 288 с.

18. Мельник-Томенко Ж. М. Застосування практики Європейського суду з прав людини при тлумаченні загальних принципів адміністративного судочинства : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Ун-т митної справи та фінансів. Дніпро, 2020. 234 с.

19. Конституція України від 28.06.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 38. Ст. 160.

20. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13.07.2017. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 35. Ст. 376.

21. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10.02.2010. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 19. Ст. 171.

Надійшла до редакції 02.12.2021

References

1. Bakhrakh, D. N. (2003). Konstitutsyonnyye osnovy deystviya pravovoy normy vo vremeni [Constitutional foundations of the rule of law in time]. *Zhurnal rossiyskogo prava*, № 5, pp. 32-39. [in Russ.].

2. Khaustova, M. (2010). Struktura pravovoyi systemy suspil'stva [The structure of the legal system of society]. *Visnyk Akademiyi pravovykh nauk Ukrainy*, № 1(60), pp. 49-58. [in Ukr.].

3. Boguslavskiy, M. M. (2001). Mezhdunarodnoye chastnoye pravo [Private International Law] : ucheb. Moscow : Yurist', 462 p. [in Russ.].

4. Lylak, D. D. (2004) Problemy koliziy u zakonodavstvi Ukrainy (teoriya i praktyka) [Problems of conflicts in the legislation of Ukraine (theory and practice)] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.01 / Instytut derzhavy i prava im. V. M. Korets'koho NAN Ukrainy. Kyiv, 19 p. [in Ukr.].

5. Pro reklamu [On advertising] : Zakon Ukrainy vid 03.07.1996. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. 2020, № 43, art. 371. [in Ukr.].

6. Skakun, O. F. (2021). Teoriya prava i derzhavy [Theory of Law and State] : pidruch. 4-e vyd., ster. Kyiv : Alerta, 528 p. [in Ukr.].

7. Mirosnychenko, A. M. (2010). Koliziyi v pravovomu rehulyuvanni zemel'nykh vidnosyn v Ukraini [Conflicts in the legal regulation of land relations in Ukraine]. 2-e vyd., pererob. i dop. Kyiv : Alerta ; KNT ; TsUL, 270 p. [in Ukr.].

8. Halyts'kyi rayonnyy sud m. L'vova. Koliziyi v zakonodavstvi [Conflicts in the legal regulation of land relations in Ukraine] / 10.12.2015. URL : <https://gl.lv.court.gov.ua/sud1304/pres-centr/news/226748/>. [in Ukr.].

9. Pohrebnyak, S. P. (2001). Koliziyi v zakonodavstvi Ukrainy ta shlyakhy yikh pereborennia [Conflicts in the legislation of Ukraine and ways to overcome them] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.01 / Nats. yuryd. akad. Ukrainy im. Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 201 p. [in Ukr.].

10. Pravova storinka «Koliziyi normy» vid 20.01.2015 [Legal page «Conflict rules» of 20.01.2015] / Ofitsiyyny sayt Solom'yans'koyi rayonnoyi v misti Kyievi derzhavnoyi administratsiyi. URL : <https://www.solor.gov.ua/info/19/8031>. [in Ukr.].

11. Rozhon, O. V. (2016). Sutnist' mekhanizmu vyrishennia koliziy norm prava [The essence of the mechanism for resolving conflicts of law]. *Eurasian Academic Research Journal*, № 1 (01), pp. 53–61. [in Ukr.].

12. Lenher, Ya. I. (2017). Mekhanizm vyrishennia pravovykh koliziy v munitsypal'nomu pravi, yoho elementy [The mechanism for resolving legal conflicts in municipal law, its elements]. *Aktual'ni problemy derzhavy i prava*, issue 78, pp. 81-85. [in Ukr.].

13. Mirosnychenko, A. M. (2011). Zemel'ne pravo Ukrainy [Land law of Ukraine] : pidruch. 2-e vyd., dop. i pererob. Kyiv : Alerta ; TsUL, 678 p. [in Ukr.].

14. Sydor, V. D. (2011). Koliziynist' zemel'noho zakonodavstva Ukrainy yak perepona na shlyakhu yoho rozvytku [Conflict of land legislation of Ukraine as an obstacle to its development]. *Visnyk Zaporiz'koho natsional'noho universytetu. Yurydychni nauky*, № 2, part 2, pp. 90-95. [in Ukr.].

15. Olexsiy Yanovs'kyi. Pravylya podolannya yurydychnykh koliziy [Rules for overcoming legal conflicts] / Advokat's'ke byuro «Yanovs'kyi i partneri» / Stati pravova tematyka / 10.01.2019. URL : <https://zkg.ua/pravylya-podolannya-yurydychnyh-kolizij/>. [in Ukr.].

16. Podatkovyy kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 [Tax Code of Ukraine of 02.12.2010]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, 2020, № 17, art. 106. [in Ukr.].

17. Leyst, O. É. (2002) Sushchnost' prava. Problemy teorii i filosofii prava [The essence of law.

Problems of theory and philosophy of law]. Moscow : IKD Zertsalo-M., 288 p. [in Russ.].

18. Mel'nyk-Tomenko, Zh. M. (2020) Zastosuvannya praktyky Yevropeys'koho sudu z prav lyudyny pry tumachenni zahal'nykh pryntsyviv administratyvnoho sudochynstva [Application of the practice of the European Court of Human Rights in the interpretation of general principles of administrative proceedings] : dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07 / Un-t mytnoyi spravy ta finansiv. Dnipro, 234 p. [in Ukr.].

19. Konstytutsiya Ukrainy vid 28.06.1996 [The Constitution of Ukraine of June 28, 1996]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, 2019, № 38, art. 160. [in Ukr.].

20. Pro Konstytutsiynny Sud Ukrainy [On the Constitutional Court of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 13.07.2017. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, 2017, № 35, art. 376. [in Ukr.].

21. Pro Rehlament Verkhovnoyi Rady Ukrainy [On the Rules of Procedure of the Verkhovna Rada of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 10.02.2010. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, 2021, № 19, art. 171. [in Ukr.].

ABSTRACT

Oleh Nalyvaiko, Oryna Kovinenko. Conflicts in legislation as a variety of legal conflicts: concepts, signs, types, rules and ways of resolution. The issue of conflicts in legislation as a kind of legal conflicts is understood, which means: 1) conflicts between acts (normative and individual); 2) conflicts between the provisions (conditions) of regulations and individual acts; 3) conflicts between legal norms. The concepts, signs, types of conflicts in the legislation are defined, the existing approaches of their overcoming are analyzed and the author's vision of possible ways of prevention and reduction of conflict between normative-legal acts, means of improvement of the legislation is offered.

It has been found that in the legal literature, the issue of conflicts has traditionally been associated with the problem of inconsistency of the system of both law and law. Scientists talk about the existence in the field of legal regulation of two types of inconsistencies: material and formal. Material, or dialectical, contradictions in law have an objective nature and are related, above all, to such external factors as the dynamics of social relations. Such contradictions can be attributed to the inconsistency of legal regulations and social relations, which are intended to regulate, as well as contradictions between the norms of law and moral, religious, customary norms, etc. It is determined that formal inconsistencies are contradictions within the legal system, they are subjective in nature and arise mainly from the intellectual errors of the legislator, first of all violations of the rules of formal logic.

Formal contradictions lead to a violation of the integrity, internal coherence and unity of the legal system. The authors have concluded that within the framework of the rulemaking process an effective means of eliminating collisions is the systematization of regulatory legal material. At the same time, it should be correlated with the rates and volumes of rulemaking activity of the subjects of systematization of normative legal acts. The planning and intensity of legal rulemaking, the extent of the workload of the relevant public authority should be adjusted in the direction of reduction or elimination of parallelism with the systematization of normative legal acts. At the same time, the key to reducing conflicts in positive law is the constant monitoring of legislation. Further implementation of the system of monitoring the legislation, first of all, in the rulemaking process is a condition for overcoming legal conflicts.

Keywords: *legal conflicts, conflicts in legislation, temporal conflicts, hierarchical conflicts, substantive conflicts, legal system, legislation system, legal science.*